

CHARLES JEAN KEMPER, 1913 - 1985

AQUARELLIST VAN ONZE OMGEVING

DOOR DOLF WELLING

WANNEER een afbeelding nodig is die de sfeer laat voelen van een plek in het Rijmondbied, dan zal in veel gevallen een werk worden gekozen van Charles Kemper, de schilder die op 25 oktober 1985 overleed. Kunstgeschiedenis heeft hij met zijn werk niet gemaakt, maar ruim veertig jaar lang is hij de portrettist geweest van onze omgeving in onze tijd. Geen ander heeft zoveel bladen toegevoegd aan de topografische atlas van Rotterdam. Met ruim 700 aquarellen en tekeningen van 1942 tot 1985, bezit het archief van deze gemeente de grootste verzameling van zijn werk.

Kemper werd op 18 september 1913 te Heemstede geboren. Zijn vader die inspecteur van politie was, schilderde in zijn vrije tijd. Charles ging naar de machinistenschool en heeft ook nog even een loopbaan bij de politie overwogen. Maar feitelijk was hij toen al gewonnen voor de schilderkunst. Dat kwam waarschijnlijk mede door de diepe indruk, die in Haarlem de 36 jaar oudere schilder H.F. Boot op hem maakte. Boots atelier staat beschreven in 'De verteller' van Harry Mulisch.

Boot, een zoon van een magistraat in Rotterdam, was in Haarlem een geachte zonderling. Van 1917 tot zijn dood in 1963 leefde hij in zijn oude huis aan het Klein Heiligland zonder ooit een werkster toe te laten. Nu en dan huisvestte hij er discipelen, onder wie Anton Heyboer die zich later in Den IJp een vergelijkbare omgeving schiep.

Onder een asdonker velum van verlaten spinneweefsels, stagneerde in het atelier van Boot de tijd tussen wrak huisraad, verdroogde bloemen, een aangekoekt steelpannetje op een potkachel, gipskoppen, vazen en potten die, in een grijs licht, model stonden voor zijn ingetogen stillevens. Maar Kemper werd geen stillevenschilder. Hij beseftte dat hij zijn weg had gevonden toen hij, nog als amateur, een prijs won voor een Schiedams stadsgezicht. Het vak leerde hij verder aan de Rotterdamse Academie.

Zo nu en dan heeft Kemper schilderijen gemaakt en ook wel

gouaches, maar aquarellen en tekeningen nemen in zijn oeuvre de belangrijkste plaats in. Daardoor biedt de collectie van het Gemeentearchief een vrijwel volledig overzicht van zijn artistieke ontwikkeling. Hij begon in de jaren veertig in een rustige, zonnige trant die doet denken aan de vredige landschapsplaatjes in vooroorlogse albumuitgaven van een beschuitfabriek. Zo gaf hij onder andere kijkjes op plekken in Kethel en in Overschie. Behalve de stadsrand koos hij al vroeg ook graag stations als thema. Zo is er uit 1953 een potloodtekening in kleuren van het station Delftse Poort.

In de jaren vijftig veroorloofde hij zich dikwijls een krullerige tekentrant met kleine, diepdonkere lijnverdikkingen die, door het contrast, het wit van het blad als licht intensiveren. Het decoratieve effect is verwant aan dat van geslepen Boheems kristal. Interieurs werden er lichtelijk draaiorgelig door en geaquarelleerde tekeningen van plekjes buiten hebben iets van de opgewektheid van het werk van de Fransman Dufy – maar nooit zonder een vleugje weemoed.

Kemper vormde in die jaren met enkele collega's – onder wie Cees Franse – de expositiegroep 'Argus'. De schilders van die groep hadden bij alle verschillen tijdelijk een droge, ietwat krijtige factuur gemeen. Bij Kemper was dat het geval op bladen waarin hij van zijn particuliere rococotrانت afzag.

Het zal mede door journalistieke opdrachten zijn gekomen, dat vervolgens zijn voordracht minder krullerig werd. Met verscheidene redacteurs van het Rotterdamsch Nieuwsblad ging hij op reportage naar gebieden waar géén nieuws was en het bleek dat zo'n ontspannen bijdrage in de krant door het publiek op prijs werd gesteld. Kemper maakte dan inkttekeningen, waarvan de reproductie in de krant alles weergaf waar het op aankwam. Hij leerde het krantenpapier en de drukpers gebruiken als een speciaal medium. Deze discipline bleek ook voor zijn vrije werk winst op te leveren. De aandacht verplaatste zich van de artistieke manier naar de karakteristieken van het motief.

Ook de bladen voor het archief kunnen tot dat vrije werk worden gerekend. De gestelde thema's hadden Kempers voorkeur en hem werd de volledige artistieke vrijheid gelaten in de uitvoering. De opmerkelijke ontplooiing van een aantal Rotterdamse aquarellisten is voor een goed deel aan dit opdrachtenbeleid te danken.

Kemper heeft indrukwekkende aquarellen gemaakt over het grootscheepse grond- en constructiewerk in Botlek en Europoort en

voor de aanleg van de metro. Hij portretteerde ook – en tot kort voor zijn dood – de moderne stad, maar zijn voorkeur ging toch uit naar oude wijken, zoals Katendrecht, naar de rafelige rand van de stad en naar polders en dorpen. Zijn interieurs zijn doorgaans gelagkamers in havenkroegen en plattelandscafé's.

Hij tekende de dreinende dorheid van de 19de eeuwse 'revolutiebouw' in volkswijken en registreerde daarbij de schimmen van oude reclames op blinde muren. Er zijn bladen die ons tot in de botten de kilte doen voelen van dijken, die langs bevroren sloten naar donkere dorpen voeren, gekrompen in de schelle sneeuw. Tegenover de doffe benauwenis van muren langs haventerreinen staat zijn sprietige schrift voor kale bomen. In een bleek zonlicht blinken de keien van nog natte straten. Op de verlaten boulevard te Scheveningen waait een krant op.

Het bericht van Kempers overlijden kwam niet onverwachts. Hij wist dat hij ongeneeslijk ziek was. Vereenzaamd, aangeslagen door de trieste dood van zijn hoogbegaafde zoon Maarten, bleef hij zo lang mogelijk gezelschap zoeken bij openingen van tentoonstellingen in Pulchri, het Haags schildergenootschap waar hij als werkend lid dikwijls zelf exposeerde. Ook psychisch ging hij op den duur merkbaar achteruit en toch behoren zijn laatste bladen tot de kleurigste en de beste in zijn oeuvre.

61. Dr. A.C. Kersbergen